

GLAS

Časopis za Politiku i Kulturu

God. V.

1961.

Br. 4

IZ SADRŽAJA:

A. B.:	PRINCEPS PACIS - VLADAR MIRA	1
ANTUN FAZEKAS:	KLUB, KRIZE I KONFORMISTI	2
STJEPAN ŠULEK:	BUNTOVNIK	5
NIKOLA BENČIĆ:	UJEVIĆEVŠTINA U GRAD. "MODERNOJ" LIRICI	7
AUGUSTIN BLAZOVIĆ:	PUTEVI K MODERNOM SLIKARSTVU	11
UREDNIŠTVO:	NOBELOVAC IVO ANDRIĆ	16
a. b.:	NOE (MISTERIUM-) drama u 4 čini	17
PJESME:	BELKO - DANICA ČULIĆ - ANTON LEOPOLD - PAVLE VOTIĆ - VLADIMIR VUKOVIĆ	

"GLAS" IZDAJE HRVATSKI AKADEMSKI KLUB
BEČ VIII., Langegasse 26.

UREDNICI:

MARTIN PRIKOSOVIĆ
STJEPAN ŠULEK

"GLAS" IZLAZI ČETIRI PUTA GODIŠNJE. - -
PRETPLATA ZA ČETIRI BROJA 16. - š.
INOZEMSTVO 2 DOLARA

HERAUSGEBER, EIGENTÜMER UND VERLEGER: KROATISCHER AKADEMIKER-
KLUB, WIEN VIII., LANGE GASSE 26.
VERANTWORTL. REDAKTEUR: MARTIN PRIKOSOVIĆ, WIEN XVI., PALETZ-
GASSE 17/II/3.

P. b..b. ERSCH EINUNGSORT: WIEN
VERLAGSPOSTAMT: WIEN 65

WIEN, DEZEMBER 1961

P R I N C E P S P A C I S - V L A D A R M I R A

"Ime njegovo je Divni Bog, VLADAR MIRA, Otac budućega vijeka." S ovimi riječima Izaje proroka pozdravlja introitus druge (pastirske) božićne sv. mise novorođenoga Mesiju. Vladar mira nam se rodi na Božić i zato se o ničem ne govori na ov svetak toliko kao o ljubavi i miru. Samo da se ovi pojmi shvatu mnogo puta previše površno. A sve ča je površno, ne ide do srca, nego se strese, kao guska strese kapljice vode sa svojega perja.

Da se udubimo u pojam božićnoga mira i da plastičnijim načinimo pravi mir Kristušev, uzmimo za antitezu jednu izjavu Spasitelja: "Mislite li, da sam došao, da mir dam svitu? Velim vam, ne mir, nego razdor (razdvojenje). Ar hte biti od sada petimi u jednom stanu razdiljeni: trimi proti dvim, a dvimi proti trim! Razdvojen će biti otac sa sinom, sin s ocem svojim; majka s kcerom, a kcer s majkom svojom; svekrva sa snahom, a snaha sa svekrvom svojom." (Lk, 12, 51-53.) Pitajmo se, kako more ovako govoriti Vladar mira? Ili su ove riječi tuđe evandjelju Kristuševom? Ča more razdvojiti člane iste obitelji? Kristuš samoga sebe imenuje uzrokom razdora. Ali kako more i zač mora Vladar mira razdvojiti još i kotrige iste obitelji? Zato kad On nije samo sladucko Ditešce i slatka sanja jedne betlehemske noći; On nije bajna legenda, za ku držu mnogi njegovo narodjenje, nego najveća stvarnost i činjenica povjesti. On je "Epiphania", to jest Bogojavljenje, u kom stupi sam Bog utjelovljen u povjest. A s tim stupi borba međ dobrim i zlim u odlučnu konačnu fazu. Odsle mora se svaki čovik odlučiti za Kristuša ili protiv Njega i ova odluka more razlučiti oca od sina, kći od majke.

Kako more Kristuš ipak biti Vladar mira? Kakov je to mir, koga nam on nosi? To je u prvom redu mir, pomirenje međ Bogom i čovikom. On je došao kao vrhovni svećenik - pontifex "pontem facere" to jest most načiniti međ nebom i zemljom. Došao je kao žrtveno janje naš dug platiti i tako pomiriti zemlju s nebom. I ovo je ta globalni i univerzalni mir, ki prebode zatvorenu i u sebi očajnu sferu materijalnoga svita ter otvara novu, nadnaravnu dimenziju. Ar poslanstvo Kristuševog i Njegov mir je po svojoj bitnosti nešto nadnaravnoga i mir Kristušev samo on shvati i uziva, koga srce je otvoreno za ovu nadnaravnu, transcendentalnu dimenziju.

Ov mir međ čovikom i Bogom ujednom je i temelj pravoga mira međ ljudi, međ narodi. Govoriti o miru, a u isto vrime činiti nepravdu, to je laž. A mir se ne da graditi na nepravičnost, na laž, na mržnju. U svitu još koegzistira dobro i zlo, ali to je koegzistencija univerzalne borbe. Međ zloćom i mirom nije koegzistencije. Gde živi zlo, gde manjka dobra volja, onde nije mira. Kako glasi božićno poslanstvo? "Mir ljudem na zemlji, ki su dobre volje". A uvjet ovoga mira izrazi prvi dio istoga poslanstva: "Dika Bogu na višini". To znači, da bez pomirenja s Bogom ne more biti pravoga mira ni u srcu pojedinoga čovika, niti međ susjedi, niti međ narodi. Rimljani su rekli: "Si vis pacem, para bellum" (Hoćeš li imati mir, pripravljaj se na boj). Mi kršćani moramo reći i tako činiti: "Si vis pacem, qaere Deum: hoćeš li mir, išći Boga pak peljaj i druge k Bogu."

A. B.

B O Ž I Ć

U mrzlini zemlja drhće,
Bijeli snig u zraku prhće,
Kot da padju roji svić,
Kinćit zemlju za Božić.

Svakomu, ki Boga pozna,
Sad ne paći zima grozna.
Ar mu dusu grije zar,
Blazenstvo i Bozji dar.

Zvonu zvoni po svem svitu,
Glasu novost, ćudnovitu:
O narodi, ćujte glas
I radujte se ćanas!

Narodio se Jezuš Mali
U pastirskoj bijednoj štali,
Da probavi svit uz nas,
Da nam nosi mir i spas.

Anton Leopold

KLUB, KRIZE I KONFORMISTI

Dobroćudan ćovjek koji živi u daćašnjem svijetu i koji misli da nešto pozna ili zna, mora ipak ćesto kazati kao antićni filozof: "Scio me nihil scire".

Tako su si mnogi ćlanovi našeg kluba kucali ra svoja ohola srca i mislili na ovu izreku, kać su dobili "Hrvatskć Novine" (broj XXII/42) u ruke i kaća su odmah na prvoj stranici našli ćlanak, potpićen i.h., koji se je bavio našim "Glasom" i klubom. Jer ako je i svaki od tih ćitalaca mogao kazati da pozna naš klub i da zna nešto o njemu, je moćao svakako priznati, da je puno svakojakih stvari stajalo u tome ćlanku, za koje nitko u klubu nije znao.

Malo smo se iznenadili, kaća smo ćitali odmah na poćetku ćlanka o "dobrovoljnim i pozitivnim ocjenama našeg "Glasa" u "H.N.", koje bi bile "takorekuć oficijelne". Mi smo do sada mislili, da su bile iskrene i ozbiljne. Kaća smo to ćitali, odmah smo pomislili, da to mora biti ipak samo nekakva diplomacija, jer i diplomati rade tako da davaju oficijelne izjave; naravno znaju oni zasto tako rade. Mi mislimo, ća nismo suvise indiskretni, kaća kaćemo, da bi i mi rado znali, zasto tako rade i naše "H.N." Ali ne ćemo si glavu razbijati radi odgovora na ovo pitanje, jer to moćda nije niti tako važno. Svakako je to bilo malo razocaranje za nas, i zalili smo, da se tako radi i da mi nismo toga prije opazili.

Opazio je ali pisac ćlanka da taj naš "Glas" nastaje "sve već soćniji i gromovitiji" - i da bi bilo dobro, da bi "odlućil svoj skroman naslov" i da bi promijenio ime. Mi ali mislimo da se je već dosta imena promjenilo u posljednjem vremenu, bez toga, da bi svaki razumio, zasto, ako se ne misli u ovom slućaju na nekakovu 'diplomaciju'.

Tada pa pisac ćlanka usporedjuje "lijenjake, straške, materijaliste i konformiste" i njih zove "ć kolektivnim imenom hrvatska inteligencija". To je zbilja smijesno, kaća to ćita netko, koji pozna našu inteligenciju. Sigurno ima i tu kao i svagdje ćakovih tipova, ali "Glas" nije htio nikako kazati, da je ćitava naša inteligencija takva. "Glas" je htio samo upozoriti na to, da treba paziti, da to

ona ne poštane.

Pisac članka kaže ozbiljno, da smo zahtijevali da se inscinira "sudski" proces na Miloradićevoj proslavi u Frakanayi. Stvar stoji ali tako, da svaki čovjek mora potvrditi da je baš ta "naša demonstracija" mnogo doprinjela k tomu, da mi Hrvati vrijedimo kao najsretnija i najzadovoljnija manjina u Austriji. A što se tice sjednice HKD-a, može se kazati, da se mora razlikovati medju odborskom sjednicom i generalnom skupštinom. Odborska sjednica je zato (neka nitko ne misli, da bi mi htjeli s ovim nešto savjetovati), da se pri njoj odbornici i predpostavljeni dogovore za svoj rad (iako se diskutira 5-10 šalice moke, što nama kao studentima nije moguće. Jer kada mi moramo iz razloga, na koje ćemo kasnije doći, u kavani držati odbornu ili drugu sjednicu, naš nam novčanik dopusta najviše dvije šalice. No 'zato' ništa, jer konobarica je već sve shvatila i zato nam donese 3 ili 4 čase vode).

Pisac sam priznaje, da ima i medju i medju starijim Hrvatima puno griješaka i nedostataka, koje su "i oni sami već stokrat jedan drugome rekli". Kako izgleda nazalost samo rekli. A da ih nitko ne upozori na to, da trebaju nešto učiniti protiv tih nedostataka, čak niti "Glas", koji će se od sada stavlјati u "arhiv" - i stvar je zaista na ugodan način riješena.

Na drugoj strani se 'bavi' pisac našim klubom. U ovako na retorski udešenom i diplomatski napisanom članku ne smiju nedostajati niti retorska pitanja - ima ih odmah četiri. Prijedlogu članka u "H.N." da si "Glas" i HAK jedanput ispitaju svoju savjest" ćemo se odazvati.

1. Koliko je Glas pridonešao tomu, da u HAK-u vlada bratska sloga i potrebni sporazum? Zač strmoglaviti (pada) Akademski klub u jedne krize u drugu i da nima jednoga seniora uz bok, skoro bi ga bili već omeli razni vivori i kabinetski okršaji".

Naš odgovor.

1. U klubu nema nikakvih kriza ili kabinetskih okršaja. Ima samo više različitih ali iskrenih misli o jednoj te istoj stvari, kao i u svakoj drugoj zajednici. To je ali samo naravno i zdravo. I takve "krize" - da upotrebimo i tu riječ - se ne bi dale dobro riješiti u "Glasu", nego takve stvari se riješavaju u otvorenoj i iskrenoj diskusiji, koja je po neki put i dosta vatrena.

2. Što se tice našeg "seniora uz bok", smo mi uvjereni, da je on s nama sporazuman, kada kazemo, da bi bilo sigurno puno bolje, da bi imali više seniora, ali ne zato, da oni stoje "uz bok", nego u našoj sredini kao ljudi, koji svojim iskustvom imaju najviše sposobnosti, da nama kazu, kako se vodi konstruktivan i uspjesan rad, i koji bi nas vezali kao m o s t o v i s našom starijom generacijom.

2. Koliko je uspio Glas, da upozna njega s našom borbenom prošlošćom od 1921.-do 1938. pod peljanjem prvih hrvatskih novina, kad su "mladenci u Beču" dugo vrime takaj sami stali protiv seregov madjaronov i jezičnih nazadnjakov? Jer nije dovoljno, da hrvatska mladina zna i živi samo od 1945".

Mi ne ćemo pisati tako dugo o našoj "borbenoj prošlosti", dok je ne upoznamo, jer ne bi htjeli riskirati, da i mi napisemo članak (ili članke) bez svake osnove. Mi smo već više puta zamolili ljude, koji su doživjeli tu epohu, da nama stave svoje znanje ili svoj materijal na raspolaganje, da bi i mi upoznali tu epohu. Rezultat: do sada gotovo ništa.

3. Koliko je HAK "prošao u širine naroda"..."

Od nas se zahtijeva da idemo "u širine naroda". Mi bi mogli kazati, da idemo svake godine 3-5 puta s igrom u naša gradišćanska sela. Ali bud, što je to za studenta, koji 'ionako samo studira', kad

ide 3-5 puta u tjednu u klub, bez toga da očekuje kakvu nagradu? Da taj student mora možda još i pola dana raditi za novac, i da bi sigurno svoje 'slobodno vrijeme' znao provesti lakše i ugodnije - na to se niti ne misli.

S ovim smo došli i na četvrto pitanje.

"4. Ča je HAK sve pokušio, da ulije u hrvatske djake hrvatsku narodnu svist, da napravi od njih idealiste i Siegfride za narod?... A opet neki su mladi samo donle Hrvati, dok im Hrvati, naravno stari, ne najdu kakov cinovnički stol, - potom zbogom Hrvatska!"

Naglasiti bi htjeli samo još slijedeće: Mi smo slobodno društvo, mi ne silimo nikoga, da ide u klub; mi pozivamo svakoga koža možemo dostignuti. A da se u tom klubu 'punom krizaj' gaji "hrvatska narodna svijest" možemo dokazati i time da je naš lokal od ponedjeljka do petka zauzet, tako da smo već morali odborske sjednice držati u kavani. U ponedjeljak se pjeva, uторак se vježbaju igrokazi, u srijedu se vježbaju narodni plesovi, u četvrtak je naš redoviti sastanak, u petak vježba tamburaski zbor na čelu s Robertom Sucićem, koji ujedno vodi pjevački zbor.

Teorija o Hrvatima - barem koliko se tiče Hrvata iz kluba - ,koji su samo tako dugo Hrvati, dok im "naravno stariji ne najdu kakov cinovnički stol", nije po našem mišljenju ispravna. Ako su ti "stariji Hrvati" tako aktivni pri tom poslu, da tako dobro namještavaju naše Hrvate, mi bi ipak rado znali, zasto toliko starijih članova kluba rade u Beču ili drugdje, a ne u Gradišću, gdje bi sigurno mogli mnogo bolje služiti narodu, sto bi oni vrlo rado činili. Mi smo uvjereni, da ćemo uvijek ostati Hrvati i još smo dosta naivni, i mislimo, da ćemo radi znanja dobiti namještenje, a ne radi protekcije.

Na koncu bi još htjeli kazati, da za članke u "Glasu" uvijek odgovaraju njihovi pisci. Oni nisu htjeli u prošlom broju (kao i u svakom drugom) nikoga osobno napasti, i oni zale, ako se je tko radi jednog ili drugog članka uvrijedio. Oni kao i čitav klub zale, da su se njihovi članci u pretjeranosti protumacili, tako, kako nisu bili mišljeni, a to upravo pred narodom, koji ove člancu najvećim dijelom uopće ne poznaje. Ali svejedno se nadamo, da će se naš kulturni rad, ne gledač na ovakve dogodjaje, ipak razvijati i rasti na čast našeg hrvatskog naroda i našeg kulturnog dobra.

U ime kluba: Antun Fazekas,
predsjednik

PREDSJEDNIK HKD-a IZ GRADIŠĆA U KLUBU

30. XI. 1961. na poziv HAK-a došli su u klub: predsjednik HKD-a iz Gradišća g. dr. Demeter Linzer, tajnik HKD-a iz Gradišća g. nadzornik Konrad Mersich, predsjednik HKD-a iz Beca g. Ivan Karall i g. prof. Josko Vlasić. Sastanku je nadalje prisustvovao poznati hrvatski radnik g. dr. Ante Andorfer.

Glavno predavanje održao je predsjednik HKD-a iz Gradišća g. Demeter Linzer o koordinaciji svih hrvatskih društava. Ovim predavanjem predsjednik g. dr. D. Linzer predstavio se članovima HAK-a, koji su ga ovom prilikom osobno upoznali kao novog vodju grad. Hrvata. On je, poruč općih misli o današnjem društvu, članovima HAK-a uglavnom razložio planove i program rada, kako se to zaključilo na odborskoj sjednici HKD-a u Doljnoj Pulji (21.10.1961.). Poslije predavanja razvila se živa diskusija, koja je dotakla gotovo sva važna pitanja kulturno-politickog programa grad. Hrvata. - Mi se nadamo da će zaključci o koordinaciji svih naših hrvatskih grad. društava čim prije sprovesti u djelo. - Ur.

BUNTOVNIK

Kanibalske metode vlastite braće i tuđinskih okupatora prisilile su me da sam pobjegao iz regularne vojske. Tako sam postao bje-gunac, deserter. To je bilo god. 19... Na taj način našla je re-publikanska ljevica u meni, tada studentu agronomije, jednog od svojih valjanih i hrabrih vojnika, koji su vodili ogorčenu borbu protiv tadašnje desnice. Na koji način se to dogodilo, želim vam sada, dragi prijatelji, u kratkim crtama ispričati. Uvjeren sam, da ću vam moj slučaj jednom opširnije i detaljnije ispričati.

Stvar je zapocela time, kako već rekoh, što sam pobjegao iz re-gularne vojske. Jedne jesenske večeri htjedose stoga policajci moga prijatelja Slavka i mene uloviti i obadvojicu obješiti na telegrafske stupove. Ali mi smo im preko plota pobjegli u obliznju sumu. Poli-cajci otvoriše vatru po nama. Prijatelja Slavka pogodila je kugla u glavu. Pao je mrtav na zemlju. Ja sam ostao živ. Ali samo tijelom. Duh sam morao podciniti čoporu opasnih i krvožednih vukova, koji su me u toj šumi one sudbonosne noći zarobili i "slobodili". Kad sam naime bježao sve dublje u sumu da izbjegnem kuglama, koje su fijuć-kale iznad glave, zastrašila me nova zasjeda, vukovi, s kojima do tada nisam podržavao vezu. Vukovi su bili spremni da me razderu i pojedu. Kad sam ih opazio, dvojicu njih, pomislio sam da im pružam otpor, jer sam kanio da nikoga više ne sluzim u tom ratu. Već sam desnom rukom htio zgrabiti za nož, kojeg sam nosio ispod kaputa. Ali to nisam učinio. Možda sam bio kukavica. Na svaki način, ova bi borba mene stajala glave, života. Stoga sam se jednostavno predao. Nastojao sam sakupiti sve snage, da sacuvam jakost živaca. Takav sam podigao ruke uvis. Jedan od vukova ironičnim smiješkom dođe do mene. On me je razoružao, oduzeo nož, jedino moje oružje. Pokazuje se janjcem, no vuk je vuk - mislio sam potajno u sebi. Budi njezan s njim, s tim drskim vukom - progovorilo je nešto u meni. Trudio sam se da mu dokažem svoju lojalnost. Drugo mi nije niti preostalo. On, vuk Dudo, inače komadant bataljona, bio je na početku našeg poznanstva sa mnom vrlo oprezan. No mi smo uskoro postali dobri prijatelji. Duda su cijenili svi vukovi i ljudi - ta čudna družba u onim sudbonosnim danima borbe i anarhije. On je bio neobično hra-bar, a pokazivao je i ljudskih osobina, što je svima izvanredno imponiralo. One večeri i ja sam postao članom ove vučje i ljudske zajednice, koja je danju i noću operirala okolnim mjestima i seli-ma. Dudo me u slobodnom vremenu podučavao o metodama gerilske borbe, jer me htio postaviti za komandira nove cete, koja će se uskoro osno-vati. Taj komandir postao sam mjesec dana kasnije. Naša se brigada sastajala, kako smo vidjeli, od vukova i od ljudi. Vukovi su bili duboko uvjereni da sam i ja vuk, a ljudi su bili uvjereni da sam i ja covjek. Tako sam živio dvostrukim životom, ljudskim i vučjim. Du-sa mi se raskomadala na dvije suprotne polovice, koje se međjusobno nisu trpjele ni voljele. Kao cjelini, bilo mi je tesko. Zbog tih raskomadanih poloviča u meni počeo sam sve više patiti. Grizla me savjest. Moj vučji život nije se ni po čemu razlikovao od onih, koji su me kuglama natjerali u sumu, jer nisam akceptirao njihove metode ophodjenja s ljudima. A te iste krvave metode ja sada upotrebljavam, da bi njih unistili. No, pokazati vukovima moje duševne konflikte i griznje savjesti, značilo bi samoubojstvo. Već su neki primjetili moje usamljene setnje i ozbiljnost. To im je postalo sumnjivo, ali nisu mogli protiv mene nastupiti, budući da sam bio hrabar i odlučan u najodlucnijim momentima borbe. Na setnjama sam razmišljao o našim neprijateljima. Tko se zapravo bori za slobodu, oni li mi? Na to pitanje nisam znao odgovoriti. A pitanje je bilo važno za budućnost

svih nas pojedinaca i naroda. Već sam više puta doživio herojsko i muško držanje neprijateljskih časnika kad smo ih strijeljali. Oni me zacudjuju. I u njih ima časti i ponosa. Ali zašto su oni dali zamaha pokvarenim tipovima i kriminalcima, koji se služe skoro kanibalskim metodama! Oh, ne misliti o tome! Ti si sada među vukovima u janječim kožama i moraš znati kako se imaš vladati. Drugog izlaza sada nema. A što ćeš raditi na koncu rata, ako ostaneš živ i ako pobjedimo, to ćemo tek vidjeti. Važno je, da se sada održimo...

Rat je svrsio. Mi smo pobjedili. Pred svršetkom rata postao sam komadant bataljona. Bio sam dva puta ranjen. Pobjedonosna revolucija otvorila je vrata mojoj karijeri, budućnosti. Govorim na mitinzima, ja sam sad netko. Moji prijatelji, vukovi i ljudi, preuzimlju vlast u svoje ruke. Oni se osvećuju svakome tko nije bio u našem taboru. Krvava osveta vrši se noćju. Vukovi žele ubiti i Boga. S Bogom me nije ništa vezalo, ali ja sam se ga bojao...

Nekoliko mjeseci nakon rata u meni je po drugi puta u životu sazrela važna odluka. Ja više nisam spreman s njima suradživati. Iznova sam dezertirao, presao u ilegalnost. Od toga vremena borim se protiv vukova. Već 15 godina živim u ilegalnosti, neobrijanim i nepočesanim životom, u podrumima, zamračenim sobama i sumskim spiljama... Kao takav pripremam sa svojim prijateljima atmosferu za novu revoluciju. Samo revolucija ima smisla. Evolucija - to je degeneracija duha i tijela, kako pojedinog čovjeka tako i cijelog naroda.

Mnogi moji bivši prijatelji postali su visoki funkcioneri u državnoj vlasti. Drugi, koji su svršili studije, nekako žive. Ovi vjeruju u nas, koji smo u ilegalnosti i koji se borimo za višepartijski sistem.

Stjepan Šulek *ski*

BEZ NASLOVA

Ova šestorica napdno gledaju.

Dva ravno

Ali ne tebi u oči,

Dva ravno

Ali tebi u oči,

Dva nedefinirano

(ovi su opasni).

Nedefinirani

Ne mogu sebe otvoriti,

I tebe su zatvorili

U dusu pogodili

Ovi drski cinici.

Samo ih pogledaj:

Njihova lica hiljadu priča pričaju.

Na ccima im citam:

Laž izgleda dublja od istine.

Pobjeći od njih?

A kuda?

Svuda njihova drskost triumfira,

Vjerojatno i na drugom svijetu.

Pavle Votić

UJEVIĆEVŠTINA U GRAD. "MODERNOJ" LIRICI

Zbog ograničenog prostora ne mogu se osvrnuti na sav stvaralački rad mladoga pjesnika Vladimira Vukovića. Htio bih samo nekoliko njegovih misli analizirati u njegovom članku.

Nije to ocjena njegovog rada, a još manje jedna potpuna studija njegovog pjesništva.

Mladi pjesnik već nas je nekoliko puta iznenadio svojim pjesmama u kojima nalazimo lapidarnih, dubokih misli, koje gnjave pjesnika i koje on pokušava izraziti u pjesničkoj formi. Pravi smisao pjesnika jest da izrazi svoje misli o stvarima koje nalaze odjeka u njegovoj intimnoj unutrašnjosti, koje ga obraduju, bole, i tječaju da ih izrazi, da ih kaže drugima, jer pjesnik, kao i svi mi, živi za druge, pa zato ima i taj kobni nalog života, izraziti se i pokrenuti u drugima tok razmišljanja o stvarima o kojima drugi nikada ne bi razmišljali.

U pjesmama Vladimira Vukovića osjećamo smisao za izraz dubokih misli. Forma, kojom se pokušao izraziti u svojim posljednjim pjesmama "Teško je biti sam" i "Nekim junacima" je do sada u grad. lirici nepoznata forma, koja bi, ako bi se usavršila do stepena skladnog pjesništva, mogla postati mjerodavnom i karakterističnom za ovu epohu gradisačanske lirike.

Kada je Skerlić potvori Matoša, da ga je vidio u biblioteci tuđe misli krasti, je ta potvorba za Matoša bila najveća uvreda koja može pogoditi jednog literata i kritičara. To je bila borba dvaju najvećih sinova hrvatske i srpske književnosti. Iskreno rečeno je takva sumnja najsramočnija za jednog kritičara, naročito onda, kada se ta osoba ubraja među najistaknutije osobe u jednoj literaturi. Nipošto ne bih htio, da bi se Vuković - inače moj osobni prijatelj - uvrijedio i možda povukao iz literarnog života grad. Hrvata, čiji literarni život je i tako veoma oskudan.

"Ne samo mač već i pero može ubiti čovjeka" - kaže izreka jednog kritičara. No nije to moj cilj. Moj je cilj dokazati što se ne smije činiti u poeziji. Lirika grad. Hrvata žudi za time da se uzdigne i da postane bogatija novim pjesmama, novim duhom, kako tematično tako i metrično i stilistično, a napokon i idejno.

Urednici "Glasa" dobro poznaju pjesništvo Tina Ujevića a ipak su objavili pjesmu Vladimira Vukovića "Teško je biti sam", koja ima sličnih crta s Ujevićevom pjesmom "Svakadishnja jadikovka". Kako vidimo po sadržaju kolega Vuković ne poznaje pjesmu u cjelini, već samo onaj dio kojeg je -l- u svojem članku "Mozete me stvoriti i zednim i gladnim, ali nikad, nikad izdajicom jadnim" jer inače moram predpostaviti da bi našli traga i ostalih Ujevićevih stihova. Taj članak u "Glasu" u br. 1/1961. donosi i ta dva stiha od Ujevića:

- 1./ Kako je teško biti sam
- 2./ sam bez igdje ikoga.

Da usporedimo sada:

Vladimir Vuković:

Da, teško je biti sam,

Sam bez igdje ikog,...

Tin Ujević:

Kako je teško biti slab,
kako je teško biti sam,
i biti star, a biti mlad!

I biti slab, i nemoćan,
i sam bez igdje ikoga,
i nemiran i ocajan.

Ne bi smatrao te stihove tuđjim u slučaju, ako bi znao da tvorca ove pjesme nikada i nigdje nije čitao ili čuo ove stihove. Ali to nije slučaj, kako smo to gore već ustanovili. Svijesno ili podsvijesno je utjecala na njega Ujevićeva pjesma i to baš oni stihovi koje je -1- citirao u br. 1/1961. "Glasa"

Tragove tipične ujevićevštine možemo naći i u pjesmi "Nekim junacima" ("Glas" br. 3/1961.), gdje ton pjesme imitira Ujevićevu "Svakidasnju jadikovku" i druge pjesme iz "Lelek srebra" (1920.), "Kolajne" (1926.) i "Auto na korzu" (1932.). Imitira u kontrastima i protivurječnom smislu, koji smisao je ipak cjelina, jer je čovjek pun protivurječnosti i samo kao takav potpuna cjelina.

Vladimir Vuković: "Nekim junacima"

Mrzim vas
a ujedno i volim
i zato što vas volim
jos vas više mrzim.

Tin Ujević:

...
i biti star, i biti mlad!

...
i ljubav ili sveta smrt

...
Jer mi je mučno biti slab,
jer mi je mučno biti sam -
(kada bih mog'o biti jak,
kada bih mog'o biti drag)
no mučno je, najmučnije
biti već star, a tako mlad!

("Svakidašnja jadikovka" - "Lelek srebro")

i jer te volim, ja od tebe bježim
(IV. "Kolajna" 1926.)

Bolest je beskrajno lijepa!

("Polihimnija IV. - "Auto na korzu")

Dosta drsko je bilo od mene, da sam pjesmu nazvao ujevićevštinom. Tin je bio majstor rime i ritmike. Njegova poezija je snazna ritmička, gdje sve funkcionira kako treba (trivijalno receno).

Modernizam, nipošto ne znači slobodnjastinu u svacemu, a najmanje u ritmici. Baš moderno pjesništvo - posto se riješilo svih drugih obaveza - zahtjeva barem da se drži ritma, koji daje citavoj pjesmi karakter i obilježje. Ritam nosi u sebi jednu neobičnu snagu. Kayser piše: "Ima mnogo pjesama koje su pjesnički potpuno dotjerane pa su ipak dosadne, jer nedostaje u njima ritmika". A što da kažemo pjesmi gdje nedostaje i ritam a i sama metrika nije dotjerana mada pjesma u idejama nije loša. Tu se vidi, da je umjetnička forma neodvojiva od umjetničke sadržine, od velikih misli, ako želimo postići da se oko i duh zadivi i nadje zadovoljstinu u toj umjetnosti.

Ujevićeva ritmika teče majestetski, grmi iz punog grla, pjeva ituguje ako treba, a u pjesmi Vladmira Vukovića, osim prvih stihova, nažalost ne mogu naći te ritmike, koja bi grčevito klicala iz srca. Neki redovi, čak koče tekući ritam, koji je počeo žuboriti, a kada bi trebao bio stići svoj vrhunac, onda se izgubio kao neka riječica u krsu.

Iz ovoga vidimo, da nije dovoljno za pjesničko stvaranje volja i nadahnuće, već i nešto drugo. Onda ima poljski filozof Stanislaw Jerzy Lec pravo kada kaže: "Die Kandare für den Pegasus gibt

man seinem Reiter ins Maul". Dakle nama manjkaju pjesničke škole, koje bi odgojile novu pjesničku generaciju.

Nikola Benčić

Ujevićevština je pojam u hrvatskoj modernoj lirici, kojim je označena epigonština i literatura, koja se ogleda na pjesništvo Tina Ujevića.

STAV UREDNIŠTVA PREMA GORNJEM ČLANKU

Budući da kolega Nikola Benčić u gornjem članku predbacuje i uredništvu, zašto je objelodanilo Vukovićevu pjesmu "Teško je biti sam", uredništvo se smatra dužnim, da na to pitanje dade odgovor. U ovom odgovoru želimo se поближе osvrnuti i na Benčićevu kritiku uopće.

Gornji članak je takve naravi, da bi naši cijenjeni čitaoci mogli lako zamjeriti kolegi Vladimiru Vukoviću kao pjesničkom početniku.

Ne osjećamo se mjerodavnim, da na ovom mjestu iznosimo kritične sudove Vukovićevih pjesničkih pokušaja. Osjećamo se samo dužnim, da izrecemo naše uvjerenje, da Vukovićev kritičar, pored izvrsnih zapazanja i pohvalnih sugestija, nije iskoristio sve mogućnosti kritičke dalekovidnosti i zadržao se samo na Tinu Ujeviću - koga on, kako se vidi, neobično poštuje i voli - kao tobože glavnom inspiratoru Vukovićevih pjesama. Te tragove Tinove lirike u Vladimirovim pjesmama naziva kritičar "ujevićevštinom" u građ. "modernoj" lirici. Smatramo, da u "modernoj" građ. lirici ima premalo ujevićevštine, da bi mogli te jedva primjetne i malobrojne tragove "ujevićevštine" u građ. lirici nazvati ujevićevštinom. Nas bi, naravno, radovalo, da te "ujevićevštine" ima više. Doduse, ne možemo vjerovati, da bi netko mogao nadmašiti majstora rime Tina Ujevića, ali bilo bi mnogo za gradišćanske prilike, kad bi se netko mogao barem približiti Tinu. Za sada je, svakako, preuranjeno govoriti o ujevićevštini u građ. lirici. Da li će taj Ujević u Gradišću biti Vladimir Vuković, koji u Becu sada uči agronomiju, jedno prilično, iako inteligentno, ipak nepoetsko zvanje, danas ne možemo kazati.

A sada nekoliko riječi o takozvanom "imitiranju". Imitirati znači oponašati, patvoriti, majmunisati... U čemu Vuković oponaša Tina? U stilu, u ritmu, u idejama, u izrazu...? Nikola Benčić nam to nije dovoljno jasno rastumacio. Vladimir Vuković Tina Ujevića uopće nije citao. Sve što mu je bilo od Tina Ujevića poznato, to je onih par stihova, koje je -1- naveo u svom članku, kojeg kolega Benčić gore spominje. Mi vjerujemo Vukoviću, da je on u svojoj pjesmi "Teško je biti sam" htio samo potvrditi Ujevićevu spoznaju "kako je teško biti sam". Zato Vuković stavlja svoj d a pred jednim dijelom Ujevićevog stiha. Riječ d a zeli potvrditi Ujevićevu tešku spoznaju. Ali jedno priznajemo: urednici su prepustili staviti navodne znakove ispred i iza Ujevićevih riječi u Vukovićevoj pjesmi. **Nas grijeh...** Da su to učinili, sigurno ne bi došlo do nesporazuma.

Što se tice pjesme "Nekim junacima" i Benčićevih tvrdnji, da se tragovi "ujevićevštine" mogu naći u više Ujevićevih knjiga pjesama, nema smisla gubiti mnogo riječi. Dovoljno je da kažemo, da je Vuković o tim Ujevićevim pjesmama sada prvi puta čuo. Nadamo se, da će Vladimir "Kolajnu", "Lelek srebra" i "Auto na korzu" čim prije prozvakati. Osim Tina Ujevića mi mu i na ovom mjestu preporučamo hrvatskoga pjesnika Pragutina Tadijanovića, čija blaga narav sigurno više odgovara Vukovićevoj naravi nego Tin Ujević.

No kad smo već kod "imitiranja", onda možemo kazati, da osnovne misli Vladimirovih stihova

mrzim vas
a ujedno i volim
i zato što vas volim
još vas više mrzim

nalazimo u djelima Dostojevskog i kod drugih evropskih pisaca. Dakle postoji mogućnost, da je Vuković "imitirao" i Dostojevskog (ako ga je citao), a ne isključivo samo Tina Ujevića. Međutim, on je ove stihove mogao napisati i bez utjecaja i uzora. Neki ljudi samostalno upoznaju istinu, da se nekoga može mrziti upravo zato jer se ga voli (i obratno). Takove "frazе", kao "mrzim te jer te volim", našao sam do sada u mnogim knjigama...

No, Vuković je još mlad. Da li su ti problemi, koje on navodi u svojim pjesmama, zaista dio njega samog, ili su oni tek samo izraz njegove želje, da se njih čim prije otrese i oslobodi, kako bi mogao sretnije i komotnije živjeti, to ćemo vidjeti u budućnosti. Vladimiru je danas potrebna širija književna naobrazba. Ali mi se bojimo, da on, kao budući agronom, ne će imati vremena za čitanje i daljnu autodidaktičnu izobrazbu.

I na koncu: neka nitko ne misli, da smo mi potpuno osudili Benčićevu kritiku, koja je u svojoj biti konstruktivna i dobronamjerna, i stali na Vukovićevu stranu. To bi se protivilo našoj želji, da budemo iskreni.

I još samo ovo: bilo bi nam vrlo žao, kad bi neki naši čitaoci ovo smatrali kao posljedicu tobožnjih "kabinetskih okršaja". Zaista je vrijeme, da se započne i kritičnim radom. Gdje nema prave kritike, tamo nema ni života.

Ur.

DVIJE PJESME

U velegradu

Žurim kući
skoro će biti dan,
Niko me ne čeka,
Niko me ne traži,
jedino
prazna soba
i grozna tišina.
Misli moje lete
po velegradu
po zraku
u svemir
gdje će ih možda
jednom neko sresti.
Ili će ih nestati?
Ne, ne mogu se one izgubiti
jer su svjedoci
jedini svjedoci
za milom domajom.

Kao uvijek

Žurim kući
kasno je.
Majka moja čekat će
na vratima
kao uvijek.
Ništa ne će reći
ali njene oči
odavat će misli.
Ah, to boli
više boli
nego tisuć riječi -
izgovorenih.
Ja ću stajati
sutiti
a moje oči
prosit će za oprostenje
kao uvijek.

Vladimir Vuković

PUTEVI K MODERNOM SLIKARSTVU

Augustin Blazović

Ja mislim, da mnogi među nama više puta uzdahne: "S modernom umjetnošću ne znam započeti ništa. Moram jednostavno priznati, da ove ili one moderne slike ne razumijem".

A što slijedi zatim? Jedni jednostavno paušalno odbacuju čitavu modernu umjetnost, kao da bi bili svi moderni umjetnici izbjegli iz neke ludnice. Amo se broji ona vrsta snoba (dakle oni ljudi, koji bi htjeli pokazati višu naobrazbu, ali te ipak nemaju), koji su robovi akademizma i tradicionalizma i koji se protive svakom napredku. Oni bez prave kritike sve zabacuju što je moderno, što je njihovom veoma ograničenom svijetu neobično i nerazumljivo.

Drugi se opet klanjaju nekritično svemu, što je moderno, što je novo. I ovdje ima puno snoba, koji misle, da time mogu dokazati svoju naprednost, ako obožavaju sve, što je i za njihovu previše površnu kulturu absurdno. Ovakovih snoba ima narocito mnogo među bogatašima i mislim, da je ove više puta nasmejao i nasamario i jedan Picasso, kako je to činio pri jednoj izložbi nedavno u Trieru neki nepoznati čovjek: on je objesio na izložbi jednu pretjerano modernu sliku, u koju je bez svakog plana nabacao raznih boja, a k bojama prilijepio nekoliko kvacica, kakve se upotrebljavaju pri susenju rublja, pa dao slici francusko ime "Le crampon". Netko je bio znatizeljan, što crampon zapravo znači. Pogledao je u rječnik i našao, da je to francuska riječ za doticnu malu spravu, za kvacicu, kojom se vijesa rublje. Poslije toga promatrao je poblize sliku i našao latinski natpis, koji znači: "Nije svako mazanje umjetnost". Nasamareno vodstvo izložbe, dalo je brzo odstraniti istu sliku.

Bez dvojbe ima u modernoj umjetnosti tvorevina, gdje umjetnički početnici ili sarlatani pokuse sakriti svoju nesposobnost plaštom moderne umjetnosti. Ali radi toga nitko nije opravdan, da jednostavno zabaci sve što je moderno. Nama nikako ne može biti uzor pruski car Vilim II., koji je izjavio: "Što je i što nije umjetnost, hoću odlučiti ja!" Sličan bjese i Hitlerov stav prema modernoj umjetnosti. Kako je htio njemački nacionalsocijalizam, tako hoće i komunisti nadomjestiti modernu umjetnost takozvanim "klasičnim i historičnim". Ali ova umjetnost je manje-više jalova stvar, koja ništa ne donasa na daljni razvitak.

Moram naglasiti, da nisam stručnjak na polju moderne umjetnosti. Ali možda upravo zato mogu onima, koji se nalaze u sličnom položaju, naime koji traže put u modernu umjetnost, kazati neke upute. Ja mislim, jedan diletant ili amater, koji dakle nije stručnjak, ali ima srca i ljubavi za istu stvar mora imati toliko strahopoštovanja, da ne sudi pre brzo. Ovo poštovanje prema modernoj umjetnosti tim više opravdanije, kad kao sociolog znam, da je ova problematična umjetnost izraz današnjeg društvenog preokreta. Znam da se u ovoj umjetnosti izražava citava kriza današnje kulture. Znam da ova umjetnost traži mukom ali ipak ozbiljno i iskreno nove puteve. Upravo zato sam i ja oduvijek tražio iskreno i dobronamjerno put k ovoj modernoj umjetnosti.

Pri ovom traženju našao sam više puta jedna ili druga vrata k novoj umjetnosti. Ovakova vrata k modernom slikarstvu bile su za me tokom prošlih mjeseci dvije izložbe u Gornjem Belvederu u Becu: jedna bjese poklonjena Sézanne-u, druga umjetnikom njemačkom krugu "Der blaue Reiter", koji se osnove prije 50 godina. Posljednja izložba govori, da je sve, što danas vrijedi kao moderno, bilo već u god. 1911. ovdje.

Cézanne

Cézanne, koji je imao za svog života jedva kakovog uspjeha i priznanja, valja danas bez dvojbe kao veliki početnik i klasicar moderne umjetnosti. On je veliki Kopernikus u umjetnosti, u kojem se okrene slikarstvo od impresionizma k ekspresionizmu. Sigurno dolazi i Cézanne od onog impresionizma, koji prekida tradicionalnim klasicizmom i realizmom te ide u prirodu, da slika jednostavno momentalni, to jest trenutni utisak u čarobnoj igri blistajuće svijetlosti i boja. U ovoj brzo prolaznoj igri rastapa impresionizam perspektivu, konture, čak i sam objekt. On se naslanja na samu iluziju, na one impresije, utiske, koje primaju naše oči.

Cézanne zna, da se stvarnost ne može iscrpiti u slikanju samih impresija i iluzija. Protiv ovog lažnog iluzionizma, za kojim se krije neka vrsta materijalizma, traži Cézanne put, kako bi mogao bolje izraziti stvarnost, tjelesnost, objektivnost jednoga predmeta. On traži nove dimenzije i htio bi poći u dubinu predmeta. Tim on postigne neku hladnu, mnogo puta letargičnu atmosferu, ali u isto vrijeme i neku misterioznu monumentalnu stvarnost. Predmet je uduben kao u reljefu pomoću kontura u bojama. U besprekidnoj koordinaciji raznih predmeta nastane slika potpuna, a prostor plastičan. Ovu plastičnost u slikanju predmeta preuzme od Cézanna kubizam (Braque, Picasso i dr.). On ide još dalje: dekomponira, analizira predmet pa ga saštavi u novoj sintezi ili prepusti zadaću sinteze samomu promatraču slike. Tim je označena i jedna vrlo važna vlastitost moderne umjetnosti. Ona traži od gledaoca suradnju, aktivnost, kongenialno stvaranje slike u promatranju. Sigurno se u modernoj umjetnosti pretjerava u ovom, kao i u drugim pogledima, kad se traži ova suradnja od promatrača u prevelikoj mjeri, možda u takvoj, za koju ni sam - u duhu dekomponirani - umjetnik nije bio sposoban. Nešto novoga je i takozvani kolorizam Cézanne-a: u njegovim slikama dobe boje neku novu funkciju i daju slični neobičnu atmosferu. Boje postanu simboli i izrazi duševnih osjećaja. Tim je načinjen prvi korak od impresionizma k ekspresionizmu, koji naglasava, da umjetnost nije samo kopija prirode i fiksiranje onih trenutnih utisaka, koje naprave boje i svijetlost u našim očima. Umjetnost je izraz čovječjeg duha. Čovječji duh se izrazi u harmonijama i disharmonijama boja i oblika. Bolno nemirni duh jednog Van Gogha izražava svoje slike već u vodjenju kista (Pinseļ). Brutalni vitalizam kažu slike Gauguin-a već po bojama, koje su zive na divlji način. U tom ga slijede francuski fauvisti (fauve - divlji, surov), kao Matisse, Dufy, Vlaminck. Ili kako zna Edvard Munch izraziti strah i čovječju samoću. Uzmimo još jedan ekstremni slučaj: pred placucom ženom Picassa (1937.) stojimo bez razumijevanja, dok vidimo samo, kako je umjetnik pomiješao i poremetio pojedine dijelove ženinog obraza. Ali kad nam dodje do svijesti, da je taj španjolski umjetnik na ovaj način htio izraziti groznu strahotu španjolske bune, onda smo potreseni od tolike izrazajnosti.

"Der blaue Reiter"
(Plavi jahac)

Nova ekspresionistička umjetnost oživljuje i dinamičnom napuni umjetnički život našeg stoljeća. Po redu nastanu razna umjetnička društva, koja naglašuju moderno i novo. U Njemačkoj osnuje se i vi-se takovih umjetničkih udruženja ("Die Brücke" u Dresdenu, "Sturm" u Berlinu, "Sonderbund" na Rajni). U Münchenu osnuju u prosincu 1911. (dakle točno prije 50 godina) bivsi ruski jurista Vasilij Kanđinsky i Franc Marc okrug "Plavog jahaca". Samo ime nema velike značajnosti.

Ovaj okrug, kao i druga njemačka udruženja modernih umjetnika ne potpotegnu, toliko revolucionarnosti moderne umjetnosti, nego više njezinu duševnu pozadinu. Kandinsky piše 1912. u knjizi "Über das Gestige in der Kunst": "Der ganze Albdruck der materialistischen Anschauungen, welche aus dem Weltall ein böses, zweckloses Spiel gemacht haben, ist noch nicht vorbei. Die erwachende Seele ist noch stark unter dem Eindruck dieses Albdrucks." Možda su nam odmah simpatičniji ovi umjetnici, kad vidimo, kako se oni trse nadvladati materijalizam. A to ne samo na području slikarstva. U Almanachu "Plavog jahoca" dodju do izražaja razni moderni pjesnici, komponisti, kao Arnold Schönberg, a Kandinsky hti bih potegnuti pod upliv svojih ideja i pučku umjetnost, još i od odraslih neuplvisanu umjetnost djece. Dok se Franc Marc poziva na preteče ekspresionizma, na El Greca i Cézanna, napreduje Kandinsky sve jace i jace te dodje u analizi i sintezi boja i kompozicija do apstraktne umjetnosti. Inače je ovaj umjetnicki krug, u kojem se na osobit način sastane njemacki i ruski duh (znamenitiji članovi: Kandinsky, Javlenky, Verefkin, - Marc, Macke, Klee) dosta heterogen. U njem su sadržana sva moderna nastojanja. I J. Halperin piše punim pravom: "Um 1910 war alles da, was die heutige Moderne bewegt, die neue Malerei, die neue Musik, die neue Lyrik."

I u daljnjem razvitku tražila je moderna umjetnost puteve, da u smislu ekspresionizma izrazi čovječji duh, njegove sadržaje i životne okolnosti modernog svijeta. U surrealizmu ide ova umjetnost u smislu Freudove psihoanalize u dubinu duše te pokuša slikati apsurdne sne. Ni apstraktna umjetnost nije bez duše. Ona u raznim neodvisnim slikama - sto se tiče predmeta - traže izražajne funkcije i psihično značenje pojedinih boja u sebi i u njezinim koordinacijama. Futurizam zeli izraziti gibanje, jer brzina je jedan od glavnih faktora, činjenica danasnjeg života. U brzini predstavlja se čovjeku, koji je uvijek u bijegu, u trci, isti predmet različitih perspektiva. I ovako postanu tradiciji tako tuđe slike, kao čovjek s jednim okom, ili pas s mnogim nogama. Slike primitivnog čovjeka u spiljama kod Altamire, Lascaux-a i drugdje kazu, kako je divno primitivni čovjek prije više tisuća godina izrazio gibanje, snagu, mnozinu - a to sve sredstvima koja bijahu zbilja primitivna. Odatle želja za imitacijom umjetnosti i ta misao, da bi morala poći moderna umjetnost natrag k "Nullpunkt" kulture.

Kako vidimo, čitava moderna umjetnost traži nove puteve. U tom nemirnom traženju u svojoj pretjeranosti izrazi ova umjetnost društveni, znanstveni i kulturni preokret. Nije nikako opravdano kuditi moderne umjetnike, dok oni traže nove puteve. Na taj način duboko proživljavaju krizu čitave kulture i ovu krizu nastoje prikazati u svojoj umjetnosti. Moderna umjetnost je fotografija našeg vijeka. Ako nju negiramo i tajimo, dezavuiramo samoga sebe. Jer nije umjetnost stvorila krize, nego su krize stvorile modernu umjetnost. A ova umjetnost će u svom iskrenom traženju sigurno doprinesto svoj dio tome, da se nadje put, koji vodi iz kriza u novi život. Jer se ne riješavaju problematične stvari zasutkivanjem i sakrivanjem, nego iskrenim otkrivanjem i traženjem.

OČAJ

Dok nosimo ove glave

nema promjena

Palo je u vodu

prije nego si izgovorio

P.V.

U KAVANI

Ovde sam zopet.	Živa je!
Šah i kanasta.	Lipo j' to!
Bilard i govor.	Dobro j' to!
Prez konca j' muzika.	Bije i skaće
Vsi znadu	kako žitak
zac zivu	ziva je!
mislu da znadu.	veliko j' to
A ja,	i dobro.
ja ne znam.	Vani curi,
Od nje sam dosao.	jur vas dan
Kasno j' jur.	curi.
Vikala je,	Zač bije i skaće?
kako u filmu.	Ima cilj, ako živi?
Smijao sam se,	I vi u kavani
kako u filmu.	nimadu cilja.
Da nisam joj veran	I oni ne živu,
je rekla.	kod i ja ne.
Istina je	Pivo j' jur, teplo,
kako u filmu.	ventilator šumi.
Zac samo četiri hruške	Žitak je to,
goru na svičnjaku?	šar
	šar ali nezavršen.

LIPO NIJ' DOBRO

Lipo j' bilo
 strasno lipo,
 lipo strasno!
 Tako lipo
 da sam zeljio
 si umrit. -
 I nisam mogao.
 Zac Boze, ne?

Sam premlad?
 Šam prezdrav?
 Cuo sam ali
 smrti oto ne
 nist ne paci!
 Morebit da dosta
 nimam pameti!
 To će bit:
 "Kani gdo umrit
 mora bit
 pametan!"

BELKO

POGLEDI

Nijemi
 dimom alkoholom natočeni
 izražaji prazne duse
 ovi pogledi
 bez svijetla
 sijevaju
 tone
 u sjene

ljudske pomrčine - P. V.

TELEGRAM

Poslali su telegram
dolazimo tim i tim vozom
u taj i taj sat
čekajte.

Pa da treba ih sačekati
rekla je stara.
To su ljudi iz grada,
pametni i s visokim školama.

Pa dobro! - rekao je stari -
- Volovi su jaki, biti će
duhana.

Poslali su telegram
Ne dolazimo
ne čekajte.

O Bože! - rekla je stara

Pa ništa, rekao je stari
junci su tako i tako slabi,
a duhan mi škodi
rekao je doktor.

Danica Čulić

PJESNIK

Pjesnik
nije čovjek
on je nešto drugo
njegovi su putovi
stroži kroz kal i
maglu
tebe dugo.

- -
Budite dobri pjesniku
kad isticite od vas malo
ljubavi jedan osmijeh
pola ili manje

jer njemu odbljesak
bivseg neba treba

On je sunce bez
svojeg neba.

RUKE

Ko zna
možda je i ona
lutala
po bregovima lutala
za zvijezdom svoga
oca.
Ruke je mlade
pruzala
u nijemom svome
traženju
i možda sada dalje
putuje
sa uprljanim
rukama,
sa ugušenim
svjetlima
kroz maglu tihe žalosti.

Danica Čulić

NOBELOVAC IVO ANDRIĆ

Nedavno je svjetska štampa donasala opširne izvještaje o ovogodišnjoj Nobelovoj nagradi za književnost, koja je dodijeljena piscu Ivi Andriću. Mi smo ove izvještaje, uglavnom pohvale, pratili s priličnom rezervom. No ne iz razloga pomanjkanja smisla za literaturu, nego iz drugih razloga, koje ćemo malo niže navesti. Ti razlozi nas i potiču, da i naš list kaže par riječi o Ivi Andriću, tom bivšem revolucionarcu, kraljevskom diplomatu i prošavljenom književniku.

Ivo Andrić rođen je u Docu kraj Travnika 1892. god. U mladosti se ubrajao među Hrvate. Pred prvi svjetski rat objelodanjeni su njegovi stihovi u "Mladoj hrvatskoj lirici", što je uredio A.G. Matos. Poslije prvoga svjetskog rata suradjuje u "Hrvatskoj knjizi" i "Hrvatskoj zeni". Doktorirao je u Gracu.

Zatim odlazi u Beograd, gdje se posvećuje diplomaciji. U kraljevskoj diplomaciji zauzimao je visoke položaje sve do 1941. god. Ratno doba provodi u Beogradu, gdje piše... Poslije rata izlaze njegova čuvena djela, koja su ga nacinila Nobelovcem. To su: "Na Drini cuprija", "Travnička kronika", "Gospodjica", "Zeko", "Prokleta avlija", te veliki broj novela. Neko vrijeme bio je i predsjednik Saveza književnika Jugoslavije. Govori se da ga je iz toga položaja skinuo Miroslav Krleža, koji je sada, kako se čuje, bijesan što je Nobelova nagrada dodijeljena Ivi Andriću a ne njemu, koji je također bio kandidat za tu nagradu. Poslije rata bio je Andrić poslanik u skupštini Bosne i Hercegovine. Beogradska "Politika" piše, da je "član saveznog odbora socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije" i da je "član saveza komunista Jugoslavije". Josip Vidmar izjavljuje: "Dodjelivanje Nobelove nagrade je i stvar politička."

Što je ove godine pisca Ive Andrića zaslugom izbor pao na Jugoslaviju, predstavlja i priznanje političkoj ulozi koju Jugoslavija, svojom humanom politikom i ulogom, vrši u današnjem svijetu". No Švedska akademija svoj izbor argumentira "kao priznanje za etičku snagu s kojom je prikazao sudbinu i povijest ljudi svoga naroda".

U knizi "Ko je ko u Jugoslaviji" stoji, da je Andrić po narodnosti Srbin. No budući da on potječe iz hrvatske katoličke obitelji, to mi ne možemo razumjeti, zasto je on po narodnosti Srbin. Može li netko prekinuti sa svojim etničkim porijetlom i postati pripadnikom drugoga naroda? Ako to netko čini, možemo li mi toga čovjeka cijiniti? Mi imamo loše iskustvo s onim Hrvatima, koji su u svom životu zaniijekali svoju nacionalnu pripadnost. I mi građ. Hrvati to svakoga dana doživljujemo, da se naši Hrvati odnaroduju. To nas mnogo boli. Osim toga, u Andrićevim djelima osjećamo svijesno nijekanje hrvatskoga imena (Andrić ne piše Hrvat, nego Ilir, Dalmatinac, Turčin, musliman..., dok se Srpsko ime svuda jasno istice).

Bogdan Radica, hrvatski publicista i osobni znanac Ive Andrića piše: "Jedno je jasno, da je Andrić svakako najviše što su Hrvati dali u književnom izrazu, iako se on ne smatra Hrvatom. Jasno je i to da je njegovo otudjivanje od hrvatstva i njegovo nijekanje dio njegove ličnosti kao čovjeka. Ta njegova nacionalna neopredjeljenost odnosno opredjeljenost za Srbina, kako to stoji tiskano u "Ko je ko u Jugoslaviji" dio je njegove savjesti. Ja sam ipak uvjeren, da bi ga i Srbi daleko više cijenili da je ostao privezan svojem porijetlu".

Mi Hrvati bi ga sigurno mnogo više cijenili, da je ostao naš, da nije zaniijekao svoju nacionalnu pripadnost. Naše čestitke bile bi u tom slučaju svakako srđacnije i toplije.

Uredništvo

N O E

(2. Nastavak)

(Misterium-)drama u 4 čini.

a. b.

II. čin.

1. PRIZOR. (NOE I MIRIJAM).

NOE (sidi kod stola i igra se s malimi ostanki ili otpatki kod tesarskoga djela; gradi od njih nešto, ča bi moglo biti spodobno stanu ili barki. Međutim sasam zauzet od igre pita samo tako med zubi): No Mirijam, Mirka moja, kako ti se vidi janje?

MIRIJAM (sidi na jednom sagu ili prostiraču i nagnuta na jednu blazinku igra se s janjetom, komu veže za vrat crvenu vrpcu s malim zvoncem, koga glas se jedva čuje): Oh, meni se jako vidi. Znaš li, tata, kakovo ime sam mu dala?

NOE (pogleda na bok, ali s rukami ostaje pri igri): No? Kakovo?

MIRIJAM: Bari. (Prema janjetu:) Bud, Bari, da ti je tako ime? No reci, da ti je Bari ime! No potvrdi! Reci: me-e-e. (Imitira blejanje janjeta).

NOE (smijuć): Ali Mirka, to gluši kot ne-e-e, a ne kot "da".

MIRIJAM: Aj tata, kod Barija znači me-e-e toliko kot "da". Ča ti toga ne znaš?

NOE: Ne, dosle nisam znao. A odakle ti znaš to? Ti je to Bari sam rekao?

MIRIJAM: da. (Po nekoj stanki u koj Noe nastavi igru, a Mirka dava janjetu kruha žerat) Glej tata, kako mu se kruh rači.

NOE: To vjerujem. Da se nek mati ne bude karala, ako ti tvojemu Bariju stalno davaš kruh žerat. Ali reci mi, kćerka, kako si došla na to ime Bari?

MIRIJAM: Uganjaj, tata!

NOE: Hm, odakle bih ja mogao uganjati, ča se je zleglo u tvojoj maloj glavici?

MIRIJAM: Ali tata! To bi mogao tako lako uganjat. No ka rič se još počne spodobno? No uganjaj! Ba-...Ba-... Još svenek ne znaš?

NOE: Odakle bih znao? MIRKA (triumfalno poskoči:) No barka!

NOE: (lice mu se zamrača, teško zdahne): Ah, moja mila kćerčica! Mora i tebi stalno po glavi pojt ta barka? Dost, da moja glava nima mira od te tužne barke.

MIRIJAM (nekrivično): Zač bi to bila tužna barka? Ja joj se tako veselim.

NOE (zdahne): Hja, dite, kad bi ti znala, ča ta barka znači. Ali bit će bolje, da ti toga još ne razumiš.

MIRIJAM: Tata, bud ćemo i Barija zet u barku? NOE: Kada?

MIRIJAM: Kad dojde velika voda. NOE: Pravoda. Ali kako si došla na tu misao?

MIRIJAM: A ča ti ne gradiš barku zato, da se ne utopimo, kad dojde velika voda?

NOE (Jako ozbiljno): Dite, moli, da se nikad ne spuni kaštiga, s kom se je Bog zagrozio svitu!

MIRIJAM: Da, ja ću molit. A znaš, za koga ja najvolim molit? NOE: No?

MIRIJAM (kaži prst pretisne na očeva prsa): A za tebe, da dobri Bog spuni svaku tvoju želju i da načini iz tebe velikoga vladara, dičnoga kralja...

NOE (ganut ju stisne k sebi): A znaš, za koga ja najveć molim? Za moju malu zlatu Mirku (poljubi joj čelo), da ostane uvijek vrlo, čista, lipa, srićna, da ostane ona uvijek moje veselo zlato srce, moje malo janje.

2. PRIZOR. (NOE, MIRIJAM I MARTA).

MARTA (ka je pri zadnji riči jur nutar došla noseći pod pazuhom drivenu posudu, iz ke grah ili pasulj tribi pri cijelom prizoru, a međutim se zaplita u razgovor) No tako mala već nij naša najmanja. Polako će bit zrela za o-
MIRIJAM (prestrašeno se skriva u očevo krilo) Oče, bud me ne ćeš pustit!

Bud me ne ćeš nikomu prodat!

MARTA (se nasmije): Ah ti norče! Prodat pak odat je dvoje. Prodadu se robi. I to je ča jako zloga. (Razmažljivo nastavi:) A odavaju se divojke i to je

ča jako-jako dobroga.

NOE(razočarano):Eh!čemu moraš pred ditetom govorit o odaji?Pak na ov način!

MARTA(oštro):No dite već nij!Gdo će ju rasvitit,ako ne ja?Ja sam joj mat. Ja se moram skrbiti za nje odaju.Polag tebe ostala bi nam na vijek na vratu.

MIRIJAM (st pne s nogom): Ali ja se ne kanim odat!

NOE: Pak s tim je i tako još dost lazno.

MARTA:Ne na varošu!Ovde se mora človik za dobe ugledati za poštenim zetom. Bar bi se bili i za naše snahe bolje skrbili!

NOE:Neka opet početi mlatiti po snahami.S toga se zleže uvijek nemir.A koliko puta si ti tomu kriva.

MARTA (stane se od stola,ki je u desnom kutu):Ja?!To veli moj muž meni uči?

NOE: Nisi i sada počela tvojim jezikom mlatiti po snahami?

MARTA (počne se licemjerno plakati):Ovako meni ide!Još i moj muž drži sa snahami i one bi vrijeda mlatile po meni,da ja sama nisam dosta čvrsta.

NOE: Umiri se!Nisam ja protiv tebe.Ja kanim samo to dostignuti,da vlada mir i med ženami u mojem stanu.Ja znam,da nimaš uvijek lako uz naše snahe.One na žalost nisu našega roda.Odrasle su u varošu.One se znadu teško zaživiti u našu obitelj izvan Azime.Ona nas još najbolje razumi.

MARTA:Da,razumi se s tobom.Ali meni i ona ne dava čuda već poštenja.

MIRIJAM(ka je dosle bojazljivo poslušala vadu oca i majke na strani):Tata, smi se pojt igrat s Barijom u vrt?

NOE: Da.Ali pazi na se,da ti se ne goda ništa zloga!(Mirijam projde.)

MARTA:Ne zna mene pitat ova šmrka?I njoj si ti sve,a ja ništ.

NOE: To nij tako!Ja sam joj otac,a ti mat.A sada je i tako bolje,da je prošla.Kako nježne čudi je.Osramotila je nas obadva.Moramo li se ovako nemudro poreć pred jednim ditetom?

MARTA (ugrizljivo):Velim ti,da načinjaš iz nje dite i hotio bi ju najzad rivati u ditetljevu pratež i ditinjske igre.Ali toliko pameti bi mogao ipak imat,da vidiš:to ne ide.- No pravoda,ča vi muži razumite od ženskih poslov. Ti uopće ne kaniš,ni ne znaš viditi,da je Mirijam nastala divojka.

NOE:Ali stoprv je bila 12.

MARTA:Da,lani.Ljetos je 13.A kolike se odavaju ovde na varoši jur s 14 ^{ljet} ^{ti?}

NOE: Rana odaja,rano kajanje.Zato je i toliko nesrićnih hištvo i raspi-
tanj u ovom varošu

MARTA:Za toliko već je potribno,da se za dobe ugledamo za poštenim zetom.

NOE(sumnjivo):To glasi tako,kao da bi imala već koga na oku.

MARTA: Ah,kade?Teško će bit za našu Mirku najt muža u ovom varošu.

NOE: Ja se bojim,da ga uopće ne ćemo najti.

MARTA: To je opet pretirano.Ča ćemo s njom,ako joj ne najdemo muža?

NOE:Ostat će tako.(Zamračti mu se lice.)Gdo zna,kakova vrmena čedu još doj-

MARTA:Si ti spametani?Ostaviti ju neodanu?Pak će nas osmihavat cio varoš!^{ti?}

3.PRIZOR.(NOE,MARTA,KAM I AFRA.)

(Kam i Afra dojdou kroz vrata iz njihove hiže.Jur zdaleka je čut vadu.)

KAM:Pusti me,ar ću te pehnut,da se raspačneš na zidi,kot crknuta žaba.

AFRA:Kam!Neka pojt opet meda te zle tovaruše!Kumaj si se zispao,jur opet bižiš od mene? KAM: Eh,gdo će zdurat uza te?

AFRA (zdvojno se zmalja ocu i majki):Oče!Mati!Nekate ga pustiti!Držite ga!

NOE (tužno):Sine moji!Ča te vuče u ov nesrićni varoš.Ne moreš ostat doma u tvojem stanu med svojimi?

KAM.(doli obisi glavu,nagne se na rđ i zakrije lice):Ja ne znam,ča je s manom.(Bori se u sebi,po nekoj stanki obrne se k ocu:) Ja ne morem bit zato. Kad sam doma,čini mi se,da se moram zadusiti.(Obrne se prema slušaocem.)Kot da bi rasla oko mene neka tekućina i ja se bojim,da ću se u njoj utopiti.I onda me počnu žagti moji živci i nima mira,dokle nisam opet vani iz stana.

MARTA (ide k Kamu i miluje ga):Pravoda siroče!Kad nimaš pravoga doma,ko-
ga bi ti morala dat tvoja žena...

AFRA(bolno zavrisne):Mati!Opet ga huskate protiv mene!Da budete znali,mimo njega samoga ste Vi najveć krivi našoj nesrići.

KAM(razljućen napade ženu):Ti sramnjača!Kako se pominaš s mojom majkom?!

NOE(pomirljivo):No-no,nek ne tako divlje! Ne išćimo drugoga krivca.Ti sam si najveć kriv,Kam,kad ne počvrstiš svoje volje.S tvojimi tijelovnimi moći mogao bi već udjelati neg bar ki od nas.Ali namjesto djela se potipaš toliko po ncćni zabava ovoga grišnoga varoša.

KAM: Ja ne djelam!?

NOE:Toga nisam rekao,da ništa ne djelaš.

KAM:A kade je plaća za moje djelo?Ne zahadjaš li ti s manom kot s malim ditetom?Svenek moram prosjačit od tebe novca.(Počne biti bijesan.) Ali meni je dosta toga prosjaćenja.Ja sam odrašćen človik.Ja potribujem moj dio.I ako mi ne daš pinez,zet ću sikiru i razbit kasu.

NOE(tvrdo):Za tvoje rasprudjivanje ne dam ni jednoga groša.

MARTA:I tako si ov tajedan jur skoro već rasprudio,neg koliko potrošimo mi svi skupa.

KAM(podrugljivo):Ah ter tako? Vi mi ne date?! Ali poračunali ste se.Još je dost ljudi u varošu,ki ćedu mi rado posudit na tvoj konto,koliko ću.Jur dosle imam duga.A odsle ću sve dužnike poslat tebi na vrat.Ča nij naš stan i naša djelaonica isto tako i moja,kot je tvoja?

NOE:Ja ću dat po cijelom varošu proglasit,da nigdo od nas neće platit tvogega duga.

KAM(jadovito):A ja ću te pogodit od jedne strani,ka će te najjače bolit.

4.PRIZOR.(K dosadašnjim pristupi ELEONORA.)

KAM(zaobličići Eleonoru,ka ravno nutar ide):Još ti si mi falila,ti pozlaćena viška,koj ja smrdim od pota.A ti meni smrdiš po tvoji različni mazila.Pfuj!(Pljune preda nju.)Idem,ar ću se zadusit od tolike svetosti i vonjbe u ovom stanu.(Proteće van na ulicu.)

ELEONORA: Pfuj.Ovo je ponašanje! Ča ov ima stalno protiv mene?

NOE(zmućen gleda za sinom):Ča je kanio s tim reć,da će me doseć od one strani,ka će me najveć bolit?Kakovo zlo namjerava još ov nesrićnjak?

MARTA:Još ga nikad nisam vidila ovako razljućenoga.

ELEONORA (hladno):Oh,nekate se uznemirovati.Kad dojde opet med svoje tovaruše pijance-mornare,napit će se dobro,umirit i opet pozabiti sve.

AFRA:Da bi se nek toga nesrićnoga pila čuvaol!

NOE: Ča more biti nek u tom pilu dobroga?Ja samo toliko vidim,da kad dojde ov nesrićni Kam domom,ponaša se kot životinja.

MARTA:Da,jednoć se ponaša zjalavo kot opica,drugda zdivljano kotno lav.

ELEONORA (prokšivo):A najvećkrat,tako kot jedna svinja.

NOE:Ča je nek dobroga u tom?

AFRA: Hja,oće,Vi još nikad niste okusili toga ognja.On najprije ispali iz srca svu tugu i žalost.Onda je razgrije veseljem i ludorijom.Človik se ćuti najjednoć slobodan i jak...

MARTA(prekine ju sumnjivo):Ti,Afra!Znamda se i ti napiješ još koč-toć?

NOE(oštro):Znaš,da je to kod nas oštro prepovidano!

AFRA(uzrujano):Ali kamo mislite!(Zdigne ruku na prisegus.)Bog mi je svidok,da još nisam okusila u ovom stanu nikakovoga prepovidanoga pila!

NOE:To ti i svitujem.Ali sad je doba,da idemo na djelo.(Otpravi se prema djelaonici.No putem postane i doda tihije.)Ili još bolje bi bilo prije moliti za nesrićnoga Kama.

MARTA:Glej,da ideš na djelo!S molitvom mu ne ćeš pomoć.

ELEONORA: To mislim i ja. (Noe otide.)

5.PRIZOR.(MARTA,AFRA,ELEONORA).

(Skupa se posadu k djelu.Afra pomaže Marti.Eleonora si nokte redi.)

AFRA:Oprostite,majka,da sam Vas tako napala.Ali ja si ćudakrat već ne znam pomoć.Recite mi,ča mi je ćinit,da opet zadobenem srce Kama?

MARTA:Ja mislim,kod vas falu dica.Ja sam sigurna,da bi se Kam čisto prepodiodio,kad bi mu ti rodila sina.

ELEONORA (nategne usta): Ah, upravo sada sam vidila na ulici jednu noseću. Tako ča ne-estetičnoga. Ja si ne bih rado pokvarila moju figuru tako čim.

MARTA: Tako!? No onda će siromah Jafet ostati prez potomstva? To bi bio strašan grih, kad bi ravno on, ki ima najveć talentov, ostao prez dice.

ELEONORA: Ja nisam tako mislila, da uopće ne ćemo imati dice. Ali dosle sam mlada, kañim uživati moju mladost i u tom bi nam pačilo diti.

AFRA: Ali Jafet bi si sigurno takaj želio sina. MARTA: Pak još i kako!

ELEONORA: Ah, to ja bolje znam. Konačno sam se ja tako pogodila s njim. Rado je privoljio, kad sam mu rekla, da će ovako i on moć duglje uživati lipotu mogega tijela. (Stane se i oholo gleda i prokšivo gladi svoje tijelo.)

MARTA: Grišno mišljenje. Ja se ne morem zaživiti va nje.

6. PRIZOR. (Azima pristupi k dosadašnjim.)

AFRA (zaobličiti Azimu): Pitajmo Azimu, ča ona veli k ovomu pitanju.

AZIMA: O čemu je govor?

MARTA: Afra bi rado imala dice. Eleonora je ne kani imati. Kako ti misliš?

AZIMA: Mati, Vi dobro znate, kako nas uči vjera našega oca. Dica su dar Božji. Tako je moramo primiti, kako nam je on da.

MARTA (ugrizljivo): Vidite, nij zamañ Azima najdraža snaha mogega muža.

ELEONORA (sarkastično): Sigurno si bila i sada kod njega, da se čudiš toj njegovoj čudnovitoj, neotesanoj i neokretnoj barki.

AFRA (gorljivošćuñ jedne blebetuše): Znaće, ča sam doživila tolička kod trgovca Mardoka? Ravno su se razgovarali o barki i svi su osmihavali oca. Jedini Mardok ga je zimañ u obrambu. On je rekao: "Dajte mira Noi. Ta će zrasti još nam svim prik glav." Na to je jedan zableknuo: "Da, ako ga nazvišćeni općinski potop zdigne prik naših glav." I onda su se svi smijali prorokovanju našega oca. Ovde je i Mardok držao s njimi. Rekao je, za barku bi se još zimañ. Kod nje bi bilo izgleda na gšeft. Ali potop? To je nišć za njega. Kade bi onda on prodavao ribe i pernato blago i sve drugo. A kad su upamet zeli mene, osmihavali su se još već. Pitali su, da li ću odmah za 40 dan najper pokupovati svega. Ja sam pitala, za kakovih 40 dan. A oni su se čudili, kako da ja ne znam, da će 40 dan dugo dan i noć curiti godina... (Dalje bi govorila, ali Eleonora ju prekine.)

ELEONORA: I ja se moram toliko jadat. Svi poznanci elegantnoga društva me spitkuju, ča za čudaka je moj tast. Pak ča ja držim o njegovom prorokovanju. Polako ću nastati u svi društveni sastanki najzanimljiviji gost. Ali ja se moram nek sramovati zbog toga.

AZIMA: Siromah otac! Uz sve njegovo teško poslanstvo najde on upravo kod svoje obitelji najmanje razumivanja.

MARTA: Tako zgleđa, ti si jedina ka razumiš oca.

AFRA: Ja, kadegod nek čujem za barku, svi su protiv nje. I na trgu su ju osmi-

ELEONORA: Ne bi mu mogli kako-tako zbit iz glave tu nemoguću ideju.

MARTA: Kad bih ja to mogla! No ja mu zamañ govorim. Ali glejte, ovo idu vaši muži. Neka oni još jednoć pokusu.

7. PRIZOR. (K dosadašnjim pristupu SEM i JAFET.)

SEM (pozdravi dostojnim prignjenjem, majku zatim ženu): Dobar večer, mati! Zdrava bila Azima!

JAFET (pozdravi prije zaljubljenim poljupcem ženu, onda majku, ka ga gizdavo gleda): Ah, Eleonora, kamo ću zabilježiti, da si jednoć doma! Tomu se zaista veselim, da si jednoć prije doma, neg ja. (Prema majki): Dobar večer, mila majka!

AFRA: Oh, da bi i moj muž ovako trizan i veseo došao domom.

SEM: Ča kam nij doma? MARTA: Ne prošao je. Ali pred tim se je svadio s ocem.

JAFET: To našalost ništa novoga nij. Ali kako, da ste vi žene ovako skupa. Koga ste ugovarale?

ELEONORA: Nikoga nismo ugovarale, samo nesrićnu barku tvojega oca.

JAFET: Hm, i to nij ništa novoga.

AZIMA: Zać ne vjerujete ocu, da mu je to Bog zapovidañ. I ako mu je to Bog zapovidañ, onda mora bit tako i bit će tako iako ga vas svidi osmihava.

SEM: Hja, draga moja, "Ako"... Ako mu je Bog zaista zapovidao. Ali to more bit i tako, da si to naš otac samo predstavlja. To moru bit sanje, ke moru njega i nas/zavodit u težak položaj.

MARTA: Da. Barka more značit za nas gospodarstvenu propast. Premislite si, koliko driva je prošlo na ti monstrum. Pak koliko djela! A gdo će to platit? Gdo će tu strahotu kupit? Ča ti veliš k ovomu svemu, Jafet?

JAFET: Hm, iako bi se našao gdo, ki bi kupio barku, otac ju nikad ne bi prodao.

ELEONORA (podrugljivo): Bit će za općinski potop, u koga nigdo ne vjeruje.

AZIMA: Zač ne bi vjerovali? Nas je naš otac dosle koč zalagao?

SEM: Od laži ovde nij govora. Ali on se je mogao prevarit, vkanit.

NOE (stupi nenadjano nutar): U čem bih se bio mogao vkanit?

JAFET: Otac, o barki se razgovaramo. (Svi su u neprilici.)

NOE (kaže malo zanimanja): Ah, tako.

MARTA: Hodte, žene, mi idemo, da pripravimo večeru. Neka muži med sobom pretresaju ov posao. (Žene otidu.)

8. PRIZOR. (NOE, SEM i JAFET.)

NOE (suhu): Dakle o čem se moramo razgovarat?

SEM: Oče, neka bit srdit! Ti znaš, ja sam Te uvijek poštovao. I ja vjerujem s tobom skupa u jednoga Boga, ki je stvorio nebo i zemlju. Ali ta posao s barkom bi si morali ipak mrvu premislit.

NOE: Ča je pri tom za premišljavat?

JAFET: Glej, papa, dopusti, da ti i ja ča velim od praktične strani. Majka si glavu trapi... NOE: Zbog čega si glavu trapi?

JAFET: Sve naše drivo, ča smo imali u rezervi na logoru, upotribili smo na barku. I sada cio naš kapital leži mrtav. Razumi me dobro! Ja nisam protiv gradnje barke. Ja bih bio još i oduševljen za nju, kad bi iz nje nastao pravi okretan brod s kormilom, ki se da peljat i kretat po morju. Ali na drugu stran razumim i mamu, da si ona skrbi načinja, od čega ćemo živit, ako čitav naš materijal i djelo založimo u ovu barku.

NOE: Pravi sin svoje matere. Trapu ga skrbi i brige, od čega ćemo živit. Sem, razloži tvomu bratu, da je naš život svagdar u ruka Božji i da se/on skrbi za nas.

SEM: To je istina, oče. Ipak i ja imam nešto protiv barke. Postoju naime dvi mogućnosti. Raziberimo je oštro. Prva mogućnost je, da bi Bog zaista kaštigao svit i da bi sve utopio. NOE: Za ov slučaj je gradjena barka.

JAFET: Misliš, da će nas ta neokretna velika ladica moć spasit?

SEM: Pak kamo će nas spasit ili za koga, ako se pri potopu zničü sve rastline, živine i ljudi. Kamo ćemo s barkom? Ča ćemo, kad bude sve pod vodom?

NOE: Zato će se jur Bog skrbit. - JAFET: A kako gluši tvoja druga mogućnost?

SEM: Ča će bit onda, ako Bog ne kaštiga svit općinskim potopom? Nač je onda barka? Ti veliš, oče, s njom kani Bog opomenut svit na poboljšanje. I ako se svit poboljša, onda ne će biti potopa. A onda će biti za toliko već ispostavna naša obitelj ismihavanju cijeloga varoša. Ar čedu svi s prstom kazat na Te: glejte lažljivoga proroka! Prorokovao je općinski potop. Kade je sad ta potop?

NOE: Ove misli su i mene jur trapile. Znam, da bih ja 'u tom slučaju, ako se svit povrne, valjao za krivoga proroka. Ipak bih se volio zvati lažac i krivi prorok, neg da dojde ta strašna kaštiga na svit.

SEM: Vidiš, oče, i mene ovo trapi najveć. Mene se čini, ova barka je za nas postala prava lečka (zamka). Goda se potop ili ne, ona nas stavlja na probu.

JAFET: Ona će nas onemogućiti potpuno u varošu.

NOE (razočarano): Ah vidim, da me vi ne razumite ili me ne kanite razumit. Barem ti, Sem, bi morao imati razumivanja za barku. Ča ti još uvijek nij jasno, ča Bog hoće dostignuti s barkom? Barka hoće biti tvrda prodika, tvrda opomena, ka se da rukom popast: Povrnite se! Ako se ne povrnete, poginut ćete u potopu!

SEM: Ja se bojim, da barka nikoga ne će ganuti na poboljšanje u ovom varošu.

JAFET: A ja toga niti ne vjerujem. Ali znate ča? Hodmo, poglejmo opet jednoč barku! Pri tom moremo ustanovit, kako su svršili naši djelači i druga njim danas naložena djela. (Svi projdu na desnu stran kroz izlaz prema radionici.)

(Nastavit će se s 9. prizorom II. čina.)

Tužimo se na jezik, na germanizme, na gramatiku... I s pravom. U vezi tog problema mogli bi mnogo pisati, jer je problem hrvatskoga književnog jezika izvan Hrvatske doista aktuelan. Žurnalisti i svi koji pišu, a žive u jezičnim sredinama, koje su tuđe duhu hrvatskoga jezika, svijesni su toga problema.

U Gradišću je taj problem izvanredno složen. Pisci, koji bi htjeli pisati hrvatskim književnim jezikom, nisu još svladali sva pravila hrvatskoga književnog jezika. Njihovi članci često puta su takve naravi, da ih se ne može uvrstiti niti u književni jezik niti u gradišćansko narječje. Pored toga oni su puni germanizama. Takvi članci priređuju mnogo posla pojedinim urednicima (koji žive pod istim uvjetima tuđinskih jezičnih utjecaja). Njih je doista teško ispraviti, usavršiti. Stoga bi pojedini pisci morali posvetiti mnogo više pažnje svojim rukopisima. Bilo bi korisno, kada bi oni svoje članke više puta prepisavali. Prilikom svakog prepisavanja pisac usavršuje svoje jezik i stil, jer polako primjećuje jezične nedostatke. No, mi znamo, da su ljudi zauzeti svojim zvanjima i da nemaju mnogo vremena za jezično usavršavanje svojih članaka, ali to je ipak potrebno, ako želimo da se što više približimo duhu hrvatskoga književnog jezika...

š.

DRAGI ČITAOCI!

Evo, opet Vam se javljamo. Nadamo se, da nas niste zaboravili. Vas mi nismo zaboravili. Stoga Vam se na vrijeme javljamo. Uvjereni smo, da Vas ne ćemo previše uznemiriti. U toku prošlih 5 godina postali smo dobri prijatelji. Koji puta se nismo razumjeli, ali to nije bilo na našu štetu, nego na korist. Nadamo se, da ni u budućnosti ne ćete baciti "Glas" u svoj arhiv prije nego što ste ga pročitali i da ćemo i dalje ostati u prijateljskoj i srdačnoj vezi.

A sada Vam, dragi prijatelji, želimo sretne božićne i novogodišnje blagdane.

UREDNIŠTVO

SURADNICIMA!

Srdačno Vas molimo, da ne pišete preduge članke. Zbog pomanjkanja prostora, često nam nije moguće, duge članke objelodaniti. I naši čitaoci vole kraće članke. Želimo Vam svako dobro. Nadamo se, da će Te i u slijedećoj godini zaskatati rukave i pisati... Želimo Vam sretne božićne i novogodišnje blagdane. - Ur.